

VIRGINIA WOOLF • Dışa Yolculuk

VIRGINIA WOOLF 25 Ocak 1882'de Londra'da doğdu. Roman türüne yaptığı özgün katkılarıyla edebiyat tarihine adını yazdırdı. Aynı zamanda döneminin en önemli eleştirmenlerinden biri olarak kabul edilir. 1925'te yayımlanan *Mrs. Dalloway* (İletişim Yayınları, 1999) ünlü yazarın adıyla birlikte anılacak "bilinç akışı" tekniğinin en başarılı örneğidir. Virginia Woolf, 28 Mart 1941'de içine düştüğü ruhsal bir bunalım sonrasında evlerinin yakınlarındaki bir nehre atlayarak intihar etti. İletişim Yayınları yazarın 20. yüzyılın en iyi romanları arasında yer alan *Mrs. Dalloway*, *Deniz Feneri*, *Orlando*, *Jacob'un Odası*, *Flush*, *Dalgalar*, *Kendine Ait Bir Oda*, *Perde Arası*, *Yıllar*, *Gece ve Gündüz*, *Dışa Yolculuk*, *Bir Yazarın Güncesi*, *Üç Gine* ile *Granit ve Gökkuşağı* adlı kitaplarını "Toplu Eserleri" başlığı altında yayımlıyor.

The Voyage Out

© 1915 The Estate of Virginia Woolf

Onk Ajans Ltd.

İletişim Yayınları 1278 • Çağdaş Dünya Edebiyatı 202

ISBN-13: 978-975-05-0554-6

© 2008 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-2. BASKI 2008-2009, İstanbul

3. BASKI 2013, İstanbul

EDITÖR Osman Yener

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Deniz Bozkurt

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Çağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

VIRGINIA WOOLF

Dışa Yolculuk

The Voyage Out

ÇEVİREN *Zeynep Mercan*

i l e t i ř i m

I. Bölüm

Strand'den* Embankment'a** giden sokaklar çok dar olduğundan, en iyisi bu sokaklardan aşağı kol kola yürümemektir. Israr ederseniz, mahkeme katipleri uçarcasına sıçrayarak çamura basmak zorunda kalır; genç sekreter hanımlar arkanızda kıpırdaşıp dururlar. Güzelliğin umursanmadan gelip geçtiği Londra sokaklarında cezayı ayrıksılık çeker; en iyisi çok uzun boylu olmamak, uzun mavi pelerin giymemek ya da sol elinizle havayı dövmemektir.

Ekim ayı başlarında trafiğin canlanmaya başladığı bir akşamüstü, uzun boylu bir adam, kolunda bir hanımla yaya kaldırımının kenarında yürüyordu. Öfkeli bakışlar sırtlarına çarpıyordu. Dolmakalemlerle süslenmiş, evrak kutularını yüklenmiş ufak tefek telaşlı suretlerin –bu çiftle karşılaştırıldığında çoğu kişi ufak tefek görünüyordu– sadık kalmaları gereken randevuları vardı ve ücretlerini haftalık alıyorlardı, bu yüzden, Bay Ambrose'un boyuyla Bayan Ambrose'un pelerinine fırlatılan düşmanca bakışların bir nedeni vardı. Ama bir sihir, gerek adamı gerekse kadını kötü niyetin ve beğenilmemenin erişemeye-

(*) The Strand: Londra'da, Thames Nehri'nin kuzeyinde bir cadde – ç.n.

(**) The Embankment: Londra'da, Thames Nehri'nin kuzey kıyısı boyunca uzanan set ve kaldırım – ç.n.

ceği bir yere koymuştu. Adamın kıpırdayan dudaklarından bu sihrin düşünce olduğu çıkarılabildi; kadınınsa, etrafındakilerin göz hizasından daha yukarıda, taş gibi dosdoğru karşıya dikilmiş gözlerinden, keder olduğu. Gözyaşlarını ancak karşılaştığı herkesi küçümseyerek tutabiliyordu; ona değerek yanından geçen insanların sürtünmesi belli ki acı veriyordu. Metin bir bakışla bir iki dakika Embankment'in trafiğini izledikten sonra kocasının kolunu çekiştirdi; hızla boşanveren motorlu arabaların arasından karşıya geçtiler. Öte yanda güvende olduklarında kolunu usulca onunkinden çekti, bir yandan da ağzının gevşemesine, titremesine izin verdi; sonra gözyaşları aşağı yuvarlandı; dirseklerini korkuluğa yaslayarak meraklılardan saklamak için yüzüne siper etti. Bay Ambrose onu avutmaya yeltendi; hafif hafif vurarak omzunu okşadı; ama karısı onu kabul ettiğine ilişkin hiçbir belirti göstermedi; kendisinininkinden daha büyük bir kederin yanında dikilmekten hicap duyan adam, kollarını arkasında kavuşturup kaldırımında şöyle bir gezindi.

Embankment'in şurasında burasında vaiz kürsüleri gibi açılar yapan çıkıntılar vardır; ne var ki bunları vaizler yerine, ip sarkıtan, çakıl taşları atan ya da kâğıt topaklarını bir nehir gezintisi için suya indiren küçük oğlanlar işgal etmiştir. Ayrıksılığa duyarlı gözleriyle, Bay Ambrose'un huşu uyandıran biri olduğunu düşünme eğilimindeydiler; ama içlerinden en cingöz olanı, o geçerken "Mavisakal!" diye bağırdı. Karısına sataşmaya geçmesinler diye Bay Ambrose bastonunu onlara doğru salladı, bunun üzerine onun yalnızca acayip olduğuna karar verdiler ve biri yerine dördü birden koro halinde, "Mavisakal!" diye bağırdı.

Bayan Ambrose doğal olamayacak kadar uzun bir süre neredeyse kıpırdamadan durduğu halde küçük oğlanlar onu kendi haline bıraktılar. Waterloo Köprüsü yakınlarında nehre bakan biri her zaman bulunur; bir çift, güzel bir akşamüstü yarım saat boyunca orada dikilip konuşur; gezintiye çıkanların çoğu üç dakika seyrederek, olayı başka olaylarla karşılaştırdıktan ya da bir cümle sarf ettikten sonra geçip giderler. Kimi zaman Westminster'daki daireler, kiliseler ve oteller, siste Konstantinopo-

lis'in ana çizgilerine benzer; bazen nehir göz alıcı bir mordur, bazen çamur rengi, kimi zamansa deniz gibi köpüklü bir mavi. Aşağıya bakıp neler olduğunu görmek için daima zaman ayırmaya değer. Ama bu hanım ne yukarıya ne de aşağıya bakıyordu; orada durduğundan bu yana gördüğü tek şey, ortasında bir saman çöpüyle ağır ağır yüzerek geçen yuvarlak, yanardöner bir kumaş parçasıydı. Saman çöpüyle kumaş parçası, fişkırان kocaman bir gözyaşının titrek ortamının ardında tekrar tekrar yüzdü; gözyaşı kabardı, düştü, nehre damladı. Sonra çok yakınından gelen bir ses Bayan Ambrose'un kulaklarına çarptı –

Clusiumlu Lars Porsena

Yemin etti dokuz Tanrı'ya –

ardından, konuşan kişi yürüyüşü sırasında onun yanından geçip gitmiş gibi, daha belli belirsiz –

Büyük Tarquinius Hanedanı

Uğramayacaktı daha fazla haksızlığa.*

Evet, bütün bunlara geri dönmesi gerektiğini biliyordu, ama şimdi, ağlamalıydı. Yüzünü perdeleyerek hıçkırıklarını artırdı, omuzları hiç durmadan kalkıp iniyordu. Kocasının, cilalı Sfenks'e kadar gidip resimli kartpostallar satan bir adamla başını derde soktuktan sonra döndüğünde gördüğü suret buydu; şiir derhal kesildi. Onun yanına geldi, elini omzuna koydu ve “Bir tanem,” dedi. Sesinde yakarış vardı. Ama, karısı yüzünü ondan çevirdi, “Anlamana imkân yok,” der gibiydi.

Ne var ki kocası onu bırakmayınca gözlerini silip diğer kıyıdaki fabrika bacalarının hizasına kaldırmaya mecbur oldu. Bu arada Waterloo Köprüsü'nün kemerlerini, bir atış poligonundaki dizi dizi hayvanlar gibi buralarda ilerleyen arabaları da gördü. Boş bakışlarla bakmıştı, ama herhangi bir şeyi görmek elbette ağlamaya son verip yürümeye başlamak demektir.

“Yürümeyi tercih ederim,” dedi, kocası kentli iki adam tarafından daha önce tutulmuş olan bir faytona el kaldırıncası.

(*) Bay Ambrose, Thomas Babington Macaulay'nin *Horatius*'ın ilk dizelerini okuyor – ç.n.

Yürüme eylemi, ruh halinin sabitliğini sona erdirdi. Dünyaya ait nesnelere çok aydaki örümceklere benzeyen vızır vızır motorlu arabalar, gümbürdeyen yük arabaları, şingir mınğır at arabaları ve küçük siyah kupa arabaları ona içinde yaşadığı dünyayı düşündürdü. Yukarılarda, dumanın sivri bir tepe halinde yükseldiği kulelerin üstünde bir yerlerde, çocukları şimdi onu sormakta ve yatıştırıcı bir yanıt almaktaydılar. Onları ayıran caddeler, meydanlar ve kamu binaları kütlesine gelince, Bayan Ambrose şu anda yalnızca, yaşamının kırk yılından otuzu bir caddede geçmiş olduğu halde Londra'nın kendini ona sevdirmek için ne kadar az şey yapmış olduğunu hissediyordu. Yanından geçen insanları nasıl okuyacağını biliyordu; bu saatte yollarda birbirlerinin evine gidip gelmek üzere koşuşturan zenginler olurdu; dümdüz bir çizgi halinde iş yerlerine doğru yol alan dar kafalı işçiler olurdu; mutsuz ve haklı olarak kötü huylu yoksullar olurdu. Pusun içinden güneş ışığı sızdığı halde, paçavralar içindeki yaşlı adamlarla kadınlar, oturdukları yerde, başları düşmüş, şimdiden uyuklamaktaydılar. İnsan, şeyleri bir giysi gibi örten güzelliği görmekten vazgeçtiğinde altındaki iskelet buydu.

İnce bir yağmur şimdi içini daha da karartmıştı; tuhaf sanayi kollarıyla uğraşanların tuhaf adlarını taşıyan kamyonetler –Talaş İmalatçısı Sprules, bütün atık kâğıt parçalarını değerlendiren Grabb– kötü bir şaka gibi tatsız kaçıyorlardı; tek pelelerinin ardına sığınmış arsız aşıklar, ona, tutkularının ötesinde, rezil görünüyorlardı; konuşmaları her zaman dinlemeye değer, halinden memnun bir topluluk oluşturan çiçekçi kadınlar yağmurdan sırlıklam ıslanmış cadalozlardı; başları biraraya toplanıp sıkıştırılmış kırmızı, sarı, mavi çiçekler parlamiyordu. Üstüne üstlük, serbest elini arada sırada silkererek hızlı, ritmik bir yürüyüş tutturmuş olan kocası ya bir Viking olmuştu ya da yaralı bir Nelson; martılar, onun niteliğini değiştirmişlerdi.

“Ridley, arabaya binelim mi? Arabaya binelim mi, Ridley?”

Bayan Ambrose tiz bir sesle konuşmak zorunda kaldı; bu süre içinde kocası uzaklaşmıştı.

Aynı yol boyunca hızla ilerleyen fayton çok geçmeden onları West End'den çıkarıp Londra'ya soktu. Burası insanların bir şeyler yapmakla meşgul olduğu kocaman bir üretim yeri gibiydi; elektrik lambalarıyla, hepsi sapsarı parlayan dev vitrinleriyle, özenle inşa edilmiş evleri ve yaya kaldırımında tırıs giden ya da yolda tekerlekler üzerinde yuvarlanarak ilerleyen minicik canlı suretleriyle West End de tamamlanmış olan eserdi sanki. Böyle muazzam bir fabrika için çok küçük bir eser gibi göründü Bayan Ambrose'a. Nedense, dev bir siyah pelerinin kenarındaki ufak bir altın püskül gibi görünüyordu ona.

Yanlarından yalnızca kamyonetlerle atlı yük arabalarının geçtiğini, başka hiçbir arabanın geçmediğini, gördüğü bin adamlı kadından birinin bile beyefendi ya da hanımefendi olmadığını gözlemleyen Bayan Ambrose, sonuçta olağan olanın yoksulluk olduğunu ve Londra'nın sayısız yoksul insanın kenti olduğunu anladı. Bu keşifle irkilmiş, kendini hayatının her günü daireler çizerek Piccadilly Meydanı'nın çevresini adımlarken görüyordu ki, Londra İl Meclisi tarafından Gece Okulları için yaptırılmış bir binanın yanından geçtiklerinde rahat bir nefes aldı.

"Tanrım, ne kadar da kasvetli!" diye inledi kocası. "Zavallı yaratıklar!"

Zihni çocukları yüzünden, yoksullar ve yağmur yüzünden dertlenmekten, havada kurumaya bırakılmış bir yara gibiydi.

Bu noktada fayton durdu, çünkü yumurta kabuğu gibi ezilme tehlikesi altındaydı. Eskiden top gülleleriyle süvari taburlarını sığdıracak kadar geniş olan Embankment, şimdi küçülüp buram buram malt ve yağ kokan, atlı yük arabalarıyla tıkanmış, parke taşı döşeli bir sokak olmuştu. Kocası, tuğlaların üzerine yapıştırılmış, birtakım gemilerin İskoçya'ya doğru yelken açacağı saatleri duyuran afişleri okurken, Bayan Ambrose bilgi edinmek için elinden geleni yaptı. Yük arabalarını çuvalarla doldurmakla meşgul, incecik sarı bir sisin içinde yarı silinmiş bir dünyadan ne yardım görebildiler ne de ilgi. Yaşlı bir adamın yaklaşmış, durumlarını tahmin ederek, onları bir dizi basamağın dibinde bağlı tuttuğu küçük kayıkla gemilerine gö-

türmeyi önermesi bir mucize gibi göründü. Biraz tereddütle kendilerini ona emanet edip yerlerini aldılar; çok geçmeden suyun üzerinde bir aşağı bir yukarı inip çıkıyorlardı, bir çocuğun tuğladan bulvarı gibi sıra sıra yerleştirilmiş kare binalarıyla, dikdörtgen binalarıyla Londra küçülmüş, iki yanlarında iki dizi binadan ibaret kalmıştı.

İçinde bir miktar bulanık sarı ışık bulunan nehir büyük bir güçle akıyordu; römorkörlerin eşlik ettiği iri kıyım mavnalar hızla aşağı doğru yüzüyordu; polis tekneleri her şeyi geride bırakarak ok gibi geçtiler; rüzgâr, akıntıyla birlikte gidiyordu. İçinde oturdukları üstü açık kayık bu deniz trafiğinde hopleya zıplaya diz kırıp selamlar veriyordu. Derenin ortasında yaşlı adam ellerini küreklerin üzerine koydu ve su telaşla yanlarından geçip giderken, bir zamanlar pek çok yolcuyu karşıya götürdüğünü, şimdiyse pek kimseyi götürmediğini belirtti. Sazların arasında bağlı olan kayığın, narin ayakları karşıya, Rot-herhithe'taki çimlere taşıdığı bir çağı anımsar gibiydi.

“Artık köprüler istiyorlar,” dedi, Tower Köprüsü'nün devasa silüetini işaret ederek. Yaşlı bir edayla, Helen, onunla çocuklarının arasına suları sokan bu adamı inceledi. Yaşlı bir edayla, yaklaşmakta oldukları gemiye baktı; derenin ortasına demir atmış olan geminin adını hayal meyal okuyabiliyorlardı – *Euphrosyne*.

Çöken akşam karanlığında armanın çizgilerini, direkleri ve arkada meltemin kare biçiminde üflediği koyu renkli bayrağı belli belirsiz görebiliyorlardı.

Küçük kayık buharlı gemiye yanaştığında yaşlı adam kürekleri kayığın yanında tutup bir kez daha yukarıyı işaret ederek dünyanın dört bir yanında gemilerin, yelken açtıkları gün o bayrağı dalgalandırdığını söyledi. Yolcuların her ikisinin de zihninde o mavi bayrak meşum bir alamet gibi, bu an da bir önseziler anı gibi göründü, yine de kalktılar, eşyalarını toplayıp güverteye tırmandılar.

Aşağıda, babasının gemisinin yemek salonunda dayısıyla yengesini bekleyen yirmi dört yaşındaki Bayan Rachel Vinrace, oldukça gergindi. Öncelikle, yakın akraba olmalarına rağmen

men onları pek hatırlamıyordu; ikincisi, geçkince insanlardı ve son olarak, babasının kızı olduğu için bir şekilde onları eğlendirmeye hazırlıklı olmalıydı. Onları görmeyi, medeni insanlar genellikle medeni insanları ilk kez görmeyi nasıl beklerse öyle bekliyordu, yaklaşmakta olan bir bedensel rahatsızlık gibi – sıkın bir ayakkabı ya da cereyan yapan bir pencere. Onları karşılamanın gerginliği şimdiden bütün vücudunu sarmıştı. Çatalları bıçakların yanına ille dümdüz yerleştirmeye uğraşırken bir erkek sesinin sıkıntıyla şöyle dediğini duydu:

“Karanlık bir gecede insan bu basamaklardan aşağı kafa üstü düşer,” bir kadın sesi ekledi, “Ve ölür.”

Son sözcükleri söylerken kadın kapı aralığında dikildi. Uzun boylu, iri gözlü, mor şallara bürünmüş Bayan Ambrose romantik ve güzeldi; belki cana yakın değildi, çünkü gözleri dosdoğru bakıyor ve gördüklerini ölçüp biçiyordu. Yüzü bir Yunan yüzünden çok daha sıcaktı; diğer yandan, alışıldık güzellikteki İngiliz kadınlarının yüzünden çok daha çarpıcıydı.

“Ah, Rachel, nasılsın?” dedi, onun elini sıkarken.

“Nasılsın, canım?” dedi Bay Ambrose, öpmesi için alnını eğerek. Yeğeni içgüdüsel olarak onun ince, kemikli bedenini, uzun yüz hatlarıyla büyük kafasını ve keskin, masum gözlerini sevmişti.

“Bay Pepper’a haber verin,” dedi Rachel, hizmetkâra. Sonra karı koca, yeğenlerini karşlarına alıp masanın bir kenarına oturdular.

“Babam başlamamızı söyledi,” diye açıkladı Rachel. “Kendisi adamlarla çok meşgul... Bay Pepper’ı tanıyor musunuz?”

Sert bir rüzgârın yana yatırdığı ağaçlar gibi iki büklüm, küçücük bir adam içeri süzülüvermişti. Bay Ambrose’u başıyla selamlayarak Helen’la el sıkıştı.

“Cereyan yapıyor,” dedi, ceketinin yakasını kaldırarak.

“Hâlâ romatizmanız var mı?” diye sordu Helen. Kentin ve nehrin görüntüsü hâlâ zihnindeki varlığını sürdürdüğünden oldukça dalgın bir tavırla konuşmakla birlikte, sesi alçak ve baştan çıkarıcıydı.

“Bir kez romatizmanız varsa, hep vardır, ne yazık ki,” diye

yanıtladı Bay Pepper. “Bir ölçüde havaya bağlı, ama herkesin inandığı kadar değil.”

“Yine de kimse romatizmadan ölmez,” dedi Helen.

“Genel kural olarak – hayır,” dedi Bay Pepper.

“Çorba, Ridley Dayı?” diye sordu Rachel.

“Teşekkür ederim, canım,” dedi Bay Ambrose ve tabağını uzatırken işitilir bir sesle, “Ah! Annesine hiç benzemiyor,” diyerek içini çekti. Helen, Rachel’ın bunu işitip utançtan kıpkırmızı kesilmesini önlemek için bardağını masaya vurmakta geç kaldı.

“Şu hizmetkârların çiçeklere nasıl davrandığına bakın!” dedi telaşla. Ağzı kıvrımlı yeşil bir vazoyu kendine doğru çekti; sıkışık küçük kasımpatıları çıkarıp titizlikle yan yana dizerek masa örtüsünün üzerine yerleştirmeye başladı.

Bir suskunluk oldu.

“Jenkinson’ı tanyordun, değil mi, Ambrose?” diye sordu Bay Pepper, masanın karşı tarafından.

“Peterhouse’lu Jenkinson mı?”

“Öldü,” dedi Bay Pepper.

“Ah, çok yazık! – Onu tanyordum – asırlar önce,” dedi Ridley. “Peleme kazasının kahramanıydı, hatırlıyor musun? Acayip bir adam. Tütüncüde çalışan genç bir kadınla evlenmişti; Fens’te yaşıyorlardı – ona ne olduğunu hiç duymadım.”

“İçki – uyuşturucu,” dedi Bay Pepper, fesatça bir kesinlikle. “Ardında bir şerh bırakmış. Umutsuz zıvalamalar, dediler.”

“Adamın gerçekten büyük yetenekleri vardı,” dedi Ridley.

“Jellaby’e giriş yazısı hâlâ önemini koruyor,” diye sözlerini sürdürdü Bay Pepper, “şaşılasi bir şey, ders kitaplarının ne kadar değiştiğini görünce.”

“Orada gezegenler hakkında bir kuram vardı, değil mi?” diye sordu Ridley.

“Birkaç tahtası eksik, hiç kuşku yok,” dedi Bay Pepper, başını iki yana sallayarak.

O sırada bir zelzele masayı yokladı; dışarıda bir ışık sallandı. Aynı anda elektrikli bir zil tiz bir sesle tekrar tekrar çınladı.

“Kalkıyoruz,” dedi Ridley.